

УДК 811.1181-373.611

Мулик К. О.

ЗМІСТ ПРОЦЕСУ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено проблему іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти. Розглянуто погляди вчених щодо питання іншомовної підготовки. Визначено специфіку іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти. Вважаємо, що процес іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти буде успішним, якщо враховувати міжпредметний зв'язок, що становить основу інтегрованого підходу. Виокремлено компоненти процесу іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти. Зроблено висновки відповідно до поставленої мети дослідження. Окреслено перспективи подальшого дослідження проблеми іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти.

Ключові слова: іншомовна підготовка, майбутні вчителі, професійне спілкування, гуманітарні спеціальності, іноземна мова, заклади вищої освіти.

Мета статті – схарактеризувати специфіку та визначити зміст процесу іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти.

Питанню навчання студентів фахового спілкування іноземною мовою присвячені праці І. Бермана, Г. Борозенець, Е. Комарової, Т. Серової, О. Тарнопольського, С. Фоломкіної.

Проблеми розвитку професійної компетентності вчителя знайшли своє відображення в працях В. Адольфа, В. Бондаря, Н. Бібік, О. Біди, Т. Браже, А. Деркача, Т. Добудько, О. Дубасенюк, І. Зимньої, І. Зязюна, Б. Ельконіна, Н. Кузьміної, В. Лозової, О. Овчарук, Л. Парашенко, О. Пометун, І. Прокопенко, С. Ракова, А. Реана, О. Савченко, В. Сластьоніна, С. Скворцової, А. Хуторського, В. Шахова, О. Шиян та інших

Проблемі іншомовної комунікації присвячено праці багатьох науковців (Н. Бориско, Ю. Пассов, В. Сафонова, С. Тер-Мінасова, Г. Браун, Т. Хігс).

Розвиток навичок іншомовного спілкування в процесі вивчення іноземної мови досліджували Г. Борецька, Л. Гапоненко, А. Гринчишин, І. Онуфрієва.

У наукових доробках І. Зязюна, А. Капської, Л. Мацько, Л. Савенкової розкриваються проблеми формування професійної комунікативної культури майбутнього вчителя як складової його педагогічної компетентності.

Вживання терміна “іншомовна підготовка” по-перше, відповідає ситуації, коли перед вищими освітніми закладами стоїть завдання стимулювати здатність адаптуватися до умов глобалізованого інформаційного суспільства та прагнення до знань – навчати вчитися. По-друге, відповідає культурологічному підходові, який розглядається як тенденція переходу від техногенної цивілізації ХХ ст. до антропогенної цивілізації, руху суспільства до цивілізованості, відкритості і зумовлює зміну ціннісних орієнтацій із монокультурних на полікультурні, з суто знаннево-технологічних – на культуровідповідні, з авторитарних – на особистісно орієнтовані [2].

Процес іншомовної підготовки гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти вимагає створення оптимальної системи навчання іноземної мови, в результаті якого випускникам буде гарантовано засвоєння іншомовних знань, умінь і навичок, забезпечена можливість розвитку здатності застосовувати ці знання в професійній діяльності, використовувати іноземну мову і як засіб комунікації, і як засіб розширення індивідуального інформаційного простору. Володіння іноземною мовою дає змогу, з одного боку, під час трудової діяльності освоювати світовий досвід досягнень у професійній сфері, з іншого боку – розвиватися в особистісному плані, найбільш повно реалізувати свій професійний потенціал шляхом активної взаємодії з представниками професійного співтовариства інших країн. Крім того, володіння іноземною (двома і більше іноземними мовами) підвищує професійну конкурентоспроможність фахівця.

Зміст цього процесу включає в себе напрями діяльності:

- побудова теоретико-методичної системи навчання іноземної мови на основі інтеграційного підходу;
- створення педагогічних умов, що сприяють організації іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти;
- моделювання освітнього середовища на основі впровадження в практику інноваційних форм і методів взаємодії викладачів і студентів, що сприяють розвитку іншомовної комунікативної компетентності і мотивації вивчення іноземної мови.

У рамках сучасних вимог теоретико-методичні засади іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти мають бути спрямовані на формування і розвиток здатності до іншомовної комунікації, а також забезпечувати готовність випускника використовувати в повному обсязі отримані знання в умовах професійного середовища. Для цього необхідно, насамперед, формування навичок і вмінь роботи з іншомовним профільним текстовим матеріалом, його перекладом і реферуванням, виокремленням потрібної інформації відповідного профілю та обсягу.

Теоретичні положення професійно орієнтованої методики викладання іноземної мови для студентів гуманітарних спеціальностей мають включати в себе специфічні напрями змісту навчання:

- робота з текстами, що містять інформацію за профілем спеціалізації;
- вивчення та відпрацювання тем, що включають мовні конструкції специфічного змісту;
- створення словника-мінімуму за відповідною гуманітарною спеціальністю, його засвоєння;
- створення навчально-методичних матеріалів для активізації граматичного і лексичного матеріалу студентів;
- розвиток навичок писемного мовлення.

Структура іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти включає такі елементи: мета і завдання; компоненти; принципи; методи і форми взаємодії і контролю, результати.

Метою іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти має бути не тільки накопичення теоретичних знань, а й формування у них практичних навичок усного і писемного мовлення, слухання, розуміння і читання, вміння застосовувати ці навички для вирішення комунікативних завдань.

Одним із важливих завдань іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти є навчання студентів професійного іншомовного спілкування, сприяння одержанню студентами знань та формуванню вмінь та навичок, що дають змогу майбутнім спеціалістам у різних галузях адекватно використовувати іноземну мову у професійній діяльності. Сама діяльність набуває рис пізнавальної самодіяльності, самоорганізації, її необхідно стимулювати та активізувати. Особливу увагу варто приділяти формуванню навичок усного мовлення як передумові діяльності майбутнього вчителя гуманітарних спеціальностей.

Зміст процесу іншомовної підготовки майбутнього вчителя гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти складається з таких компонентів: пізнавальний, який відображає зміст професійної підготовки майбутнього вчителя гуманітарних спеціальностей; лінгвістичний, який включає засвоєння мовного матеріалу; методологічний компонент пов'язаний зі здатністю самостійно інтерпретувати аутентичні тексти в ситуаціях іншомовного спілкування; психологічний компонент, який включає здатність до мовленнєвої діяльності, іншомовного спілкування, навчальної діяльності та самостійної навчальної роботи; мотиваційний, який сприяє прояву творчих здібностей студентів і мотивує до спілкування.

Ми поділяємо думку Р. Гришкової, яка стверджує, що “навчання іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей можливе завдяки посиленню мотивації поведінки у зв'язку з розв'язанням соціокультурних проблем. Мотивація характеризується як створення у процесі навчання такої морально-психологічної атмосфери, яка сприяє прояву творчості та ініціативності кожного студента. Під час занять необхідно вмотивовувати студентів на спілкування, тобто створювати такі обставини та ситуативні колізії, які б розвивали мовленнєву діяльність і в яких студент був би змушений активізувати свої творчі здібності” [1, с. 12].

Визначаючи сутність іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти, ми враховуємо те, що більшість студентів першого курсу гуманітарних факультетів виявляє середній або низький рівень базової іншомовної підготовки, що є недостатнім для сприйняття професійної інформації іноземною мовою. Саме тому вважаємо за доцільне організувати іншомовну підготовку майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти за такими принципами: принцип теоретичної та наукової обґрунтованості; інтеграції теорії з практикою; відображення соціального характеру освіти; орієнтації на подальшу професійну діяльність; принцип інтегрованого навчання; принцип свідомості; принцип апроксимації; моніторингу успішності студентів; регулярного аналізу актуальності та відповідності навчальних програм та загальноєвропейським рекомендаціям щодо забезпечення якості вищої освіти і вимогам ринку праці.

Отже, ми визначаємо іншомовну підготовку майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей як інтегративний процес оволодіння комплексом знань, умінь, навичок, які дають змогу успішно використовувати іноземну мову у професійній діяльності.

Висновки. У статті наведено погляди вчених на проблему іншомовної підготовки. Схарактеризовано специфіку та визначено сутність іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти, яка полягає в інтегрованому процесі оволодіння комплексом знань, умінь, навичок, які дають змогу успішно використовувати іноземну мову у професійній діяльності. Виокремлено компоненти процесу іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти (пізнавальний, лінгвістичний, методологічний, психологічний, і мотиваційний компоненти). Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у визначенні методів і форм взаємодії учасників процесу іншомовної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти.

Використана література:

1. Гришкова Р. О. Педагогічні засади формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей : автореф. дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.04 "теорія і методика професійної освіти". Київ, 2007. 32 с.
2. Бондаревская Е. В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность. *Педагогика*. 1999. № 3. С. 37–43.
3. Завірюха А. В. Психологічні проблеми спілкування іноземною мовою у студентів немовних навчальних закладів. *Науковий вісник. Проблеми загальн. та пед. психології*. 2007. № 9. С. 356–360.
4. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. Москва : Высш. шк., 1990. 119 с.
5. Bennett M. Beyond tolerance: Intercultural communication in a multicultural society. *TESOL Matters*. 1996. № 6 (2) and 6 (3).

References:

1. Hryshkova R. O. Pedagogichni zasady formuvannia inshomovnoi sotsiokulturnoi kompetentsii studentiv nefilologichnykh spetsialnostei : avtoref. dys. ... dokt. ped. Nauk : spets. 13.00.04 "teoriia i metodyka profesiinoi osvity". Kyiv, 2007. 32 s.
2. Bondarevskaja E. V. Pedagogicheskaja kultura kak obshchestvennaia i lichnaia tsennost'. *Pedagogika*. 1999. № 3. S. 37–43.
3. Zavirukha A. V. Psykholohichni problemy spilkuvannia inozemnoiu movoiu u studentiv nemovnykh navchalnykh zakladiv. *Naukovyi visnyk. Problemy zahal'n. ta ped. psykholohii*. 2007. № 9. S. 356–360.
4. Kuzmyna N. V. Professyonalizm lychnosty prepodavatelja y mastera proyzvodstvennoho obuchenyia. Moskva : VIssh. shk., 1990. 119 s.
5. Bennett M. Beyond tolerance: Intercultural communication in a multicultural society. *TESOL Matters*. 1996. № 6 (2) and 6 (3).

Мулык Е. А. Содержание процесса иноязычной подготовки будущих учителей гуманитарных специальностей в высших учебных заведениях

В статье исследована проблема иноязычной подготовки будущих учителей гуманитарных специальностей в высших учебных заведениях. Рассмотрены взгляды ученых на вопрос иноязычной подготовки. Определена специфика иноязычной подготовки будущих учителей гуманитарных специальностей в высших учебных заведениях. Считаем, что процесс иноязычной подготовки будущих учителей гуманитарных специальностей в высших учебных заведениях будет успешным в том случае, если учитывать межпредметную связь, которая составляет основу интегрированного подхода. Выделены компоненты процесса иноязычной подготовки будущих учителей гуманитарных специальностей в высших учебных заведениях. Сделаны выводы в соответствии с поставленной целью исследования. Определены перспективы дальнейшего исследования проблемы иноязычной подготовки будущих учителей гуманитарных специальностей в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: иноязычная подготовка, будущие учителя, профессиональное общение, гуманитарные специальности, иностранный язык, высшие учебные заведения.

Mulyk K. O. The content of foreign language training of future teachers of the humanities in higher educational institutions

The article studies the problem of foreign language training of future teachers of the humanities in higher educational institutions. The views of scientists on the issue of foreign language training. The specificity of foreign language training of future teachers of the humanities in higher educational institutions has been determined. We believe that the process of foreign language training of future teachers of the humanities in higher educational institutions will be successful if we take into account the interdisciplinary connection that forms the basis of an integrated approach. The components of the process of foreign language training of future teachers of the humanities in higher educational institutions are highlighted. Conclusions are made in accordance with the aim of the study. The prospects for further research on the problem of foreign-language training of future teachers of the humanities in higher educational institutions are identified.

Key words: foreign language training, future teachers, professional communication, humanitarian specialties, foreign language, higher educational institutions.